

Тема. *Ознайомлення з найбільш уживаними вставними словами. Правильне інтонування речень із вставними словами. Виділення вставних слів на письмі комами.*

Мета. Дати поняття про вставні слова та сполучення слів, ознайомити учнів на практиці з найуживанішими вставними словами, формувати навички використовувати їх в усному та писемному мовленні, правильно інтонувати та ставити розділові знаки при вставних словах; розвивати усне і писемне мовлення, збагачувати словниковий запас; виховувати любов до слова, до рідної мови та наполегливість у навчанні.

Тип уроку. Урок формування знань, умінь і навичок (удосконалення мовної і мовленєвознавчої компетенції).

Засоби навчання. Підручник української мови. 5 клас (авт. О.В. Заболотий); мультимедійні засоби; роздавальні картки; таблиця «Розділові знаки в реченнях із вставними словами»; пам'ятка «Вставні слова»; разок намиста.

Хід уроку

I. Організація класу.

❖ **Слайд 1.** Заставка

II. Перевірка домашнього завдання.

Перевірка вправ 131, 132 (с.64) (учні зачитують виконання завдань)

III. Актуалізація і корекція опорних знань

1. *Вибірковий диктант* (виписати звертання)
  - ✓ Мово, ти море, у якому немає дна і берегів (В. Шевчук).
  - ✓ Без мови рідної, юначе, й народу нашого нема (В. Сосюра).
  - ✓ Рідне слово, я п'ю тебе із мудрості народу (І. Гнатюк).
  - ✓ Мово, яка ти багатоманітна і невичерпна (В. Шевчук).
  - ✓ Українці, змалечку вивчайте рідну мову!
  - ✓ Горнись до тебе, Україно (М. Бакай).
  - ✓ Мужай, прекрасна наша мово, серед прекрасних братніх мов
(М. Рильський).

❖ **Слайд 2.** Перевірка диктанту.

Мово, юначе, рідне слово, мово, українці, Україно, прекрасна наша мово.

2. *Запитання з вивченої теми «Звертання»*

- Інтерактивна вправа «Мікрофон»
  - Які слова називають звертаннями?
  - Як вони виділяються на письмі?
  - Чи бувають звертання частинами речення?
  - Місце звертань у реченні.

IV. Повідомлення теми, цілей уроку.

❖ **Слайд 3.** Тема уроку

1. *Очікувані результати.*

- Навчитися визначати вставні слова і словосполучення в реченні.
- Навчитися виділяти інтонацією вставні слова в усному мовленні.
- Правильно ставити розділові знаки при вставних словах на письмі.
- Збагачувати словниковий запас

2. *Психологічна рефлексія «Наш настрій»*

— Перед вами у довільному порядку розкладені кольорові смужки. Візьміть смужку того кольору, який сьогодні вам до вподоби, з яким хочеться подружитися, побути довше.

- Учні обирають смужки.

— Ви підсвідомо вибрали собі в «друзі» ті кольори, що відповідають вашому настрою.

Символи кольорів:

- червоний — піднесеність;
- оранжевий — радість;
- жовтий — приємність;
- зелений — спокій;
- синій — сум;

- фіолетовий — тривожність;
- чорний — незадоволення;
- білий — складно визначитися.

— Сподіваюсь, що наш урок не зіпсує настрій тим, у кого він гарний, і значно покращить тим, хто вибрав темні кольори, адже працювати будемо зі словом, а мова наша така ж різнобарвна, як смужки.

V. Мотивація навчальної діяльності.

Слово вчителя

— У житті кожної людини, безперечно, є багато цілей, яких вона намагається досягти. І одна з них, по-перше, знати рідну мову, бо саме завдяки їй нас сприймає оточення. Хочу, щоб на сьогоднішньому уроці ви працювали так, аби розквітло «дерево мудрості» від ваших знань. Коріння дерева — це місце нашої рідної мови, тож наситіть його. У моєму мовленні вжито слова, які цікавитимуть нас на уроці. Які саме, гадаю, ви мені скажете.

❖ **Слайд 4.** Вжиті вчителем слова

Безумовно, безперечно, по-перше, гадаю.

— Чи існували б речення без цих слів? (Так. Їх можна вилучити з речення, не порушуючи його структури).

❖ **Слайд 5.** Проблемне питання

А чи була б наша мова різноманітною, багатогранною, милозвучною без вставних слів? Це і буде проблемним питанням, яке ми повинні вирішити в ході уроку.

VI. Вивчення нового матеріалу

1. Бесіда

Слова, про які ми з вами говоримо, називаються вставними. Із самої назви терміну «вставні слова» можна зрозуміти, що це слова, які можна вставити в речення або ні. Отже, вставні слова, що виражають ставлення мовця до висловлюваного.

2. Робота з підручником

- Опрацювання правила на с. 78,
- Завдання. Виписати вставні слова із вправи.
- Робота з таблицею (с. 79).

Завдання 1 (для всіх). Опрацювати таблицю і розказати, що можуть виражати слова і словосполучення слів.

Завдання 2 (робота в групах). Кожна група складає речення з одним вставним словом чи сполученням слів згідно груп слів у таблиці.

3. Слово вчителя

— Залежно від змісту речення слова **може, правда, кажуть, видно, здається, на щастя** та деякі інші можуть бути або не бути вставними словами. Щоб переконатися, що слово є вставним, спробуйте вилучити його з речення. Якщо при цьому речення не втратить первинного змісту, то слово є вставним.

❖ Слайд 6. Таблиця

Речення без вставних слів	Речення зі вставними словами
Подарували квіти на щастя З берега видно далеко В народі кажуть : «Життя прожити — не поле перейти»	На щастя , дощу сьогодні не було Сьогодні, видно , буде сніг За допомогою книжок, кажуть , ми поповнюємо свої знання.

— Запам'ятайте, що вставні слова не є членами речення. На письмі вставні слова виділяються комами. До вашої уваги схеми речень зі вставними словами

❖ Слайд 7. Схеми речень

....., **ВС**, ...

ВС, ...

....., **ВС (!?)**

Завдання. Скласти речення про звеличення рідної мови, рідного краю, Вітчизни.

- Перевірка складених речень

— До вашої уваги речення, які склала я.

❖ **Слайд 8.**

- Україна, до речі, пишається досягненнями наших спортсменів
- Безперечно, українці змалечку повинні вивчати рідну мову.
- Діти, бережіть природу рідного краю, будь ласка!

4. *Фізкультхвилинка* (супроводжується рухами)

Вітер віє нам в обличчя

І качає деревце.

Вітер тихше, тихше, тихше.

Деревце все вище, вище.

5. *Слово мовознавця.*

- Опрацювання пам'ятки «Вставні слова»

❖ **Слайд 9.**

Завжди вставні: мабуть, по-перше, по-друге (і т.д.), щоправда, крім того, а втім, отже, а також (у середині простого речення), однак, однак і про те.

Залежно від контексту: правда, кажуть, може, звичайно, здається, можливо, видно, навпаки, справді, очевидно, нарешті, на щастя, виходить.

Ніколи не бувають вставними: адже, все-таки, все ж таки, наче, начебто, неначебто, мов, немов, немовби, ніби, нібито, от, принаймні, особливо, навіть, майже.

VII. Застосування учнями набутих знань.

1. *«Разок намиста». Робота в малих групах.*

- Групи отримують різнокольорові паперові кружечки - «намистинки»

Завдання. Члени групи записують по одному вставному слову в кожен намистинку, згідно груп за таблицею (с.65).

Далі із цих «намистинок» на дошці створюється «намисто».

Група 1 – упевненість (наприклад, *звичайно...*)

Група 2 – невпевненість (наприклад, *можливо...*)

Група 3 – почуття (наприклад, *на щастя, на жаль...*)

звичайно

Група 4 – джерело повідомлення (наприклад, *кажуть, як відомо...*)

Група 5 – порядок викладу думок (наприклад, *до речі, по-перше ...*)

Група 6 – увічливість (наприклад, *будь ласка...*)

2. Творче конструювання

Завдання. Використовуючи записані слова в намистинках, кожна група складає з ними по два речення.

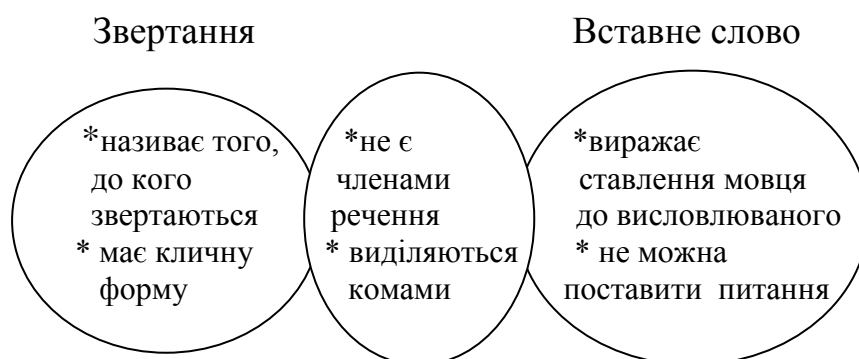
3. Робота з підручником

— Одним із очікуваних завдань є збагачення словникового запасу.

Виконуючи вправу 142 (с.67), зверніть увагу на правильне вживання слів, що є складовою культури мовлення.

- Інтерактивна вправа «Кола Вена»

❖ Слайд 10,11

VIII. Підсумок уроку і оцінювання

— Чи справдилися ваші очікування?

❖ Слайд 12. Проблемне питання

— Чи можемо ми тепер дати відповідь на проблемне питання: **«Чи була б наша мова різноманітною, багатогранною, милозвучною без вставних слів?»**

IX. Домашнє завдання.

Для всіх.

Опрацювати теоретичний матеріал § , с. 78-79, виконати вправу 180.

Для учнів з високим рівнем знань.

Використовуючи вставні слова, написати невелике висловлювання (5-6 речень) на тему: «Мій улюблений куточок міста».

X. Рефлексія.

- Інтерактивна вправа «Незакінчене речення»

❖ Слайд 13.

- Я розумію...
- Найбільше труднощів я відчув...
- Я не вмів, а тепер вмію...
- Наступного уроку мені хотілося б...